

Adrian Năstase

*Titulescu și Europa**

Domnule președinte al Academiei Române,
 Domnule vicepreședinte al Academiei Române,
 Doamnelor și domnilor academicieni,
 Domnule secretar general al Ministerului Afacerilor Externe,
 Doamnelor și domnilor ambasadori,
 Stimați colegi,

Fericită coincidență, omagiem pe Nicolae Titulescu la împlinirea a 125 de ani de la naștere într-un moment de aparte semnificație europeană și românească. În urmă cu 50 de ani, în aceeași lună martie, s-au semnat Tratatul de la Roma, care au pus bazele Europei Unite, idee care a marcat o bună parte din viața și activitatea fostului ministru român al Afacerilor Străine. Aniversarea celor 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu are loc în chiar primul an al aderării României la Uniunea Europeană, împlinindu-se astfel visul marelui nostru înaintaș care a gândit și a pledat consecvent și convingător pentru destinul României în coordonate europene.

Faptul că îl omagiem pe Nicolae Titulescu la Academia Română, cel mai important for de cultură al țării, dă întreaga măsură a prețurii și respectului națiunii române față de ilustrul nostru înaintaș, om politic și diplomat de talie internațională, dând altitudine dintru început întregului ansamblu de manifestări ocazionate de *Anul Titulescu – precursor al Europei Unite*.

Înțeleg să adaug alte trei repere nu mai puțin importante, a căror evocare dă un plus de relief semnificativ momentului.

Prin alegerea sa, la 28 mai 1935, ca membru activ, Academia Română își îmbogățește galeria nemuritorilor cu cel mai cunoscut român al vremii sale, înnobilit pe alte meridiane cu demnități de autoritate universală, din care amintesc doar alegerea de două ori ca președinte al Adunării Societății Națiunilor și ca președinte al Academiei Diplomatice Internaționale de la Paris. Primea astfel consacra și la București opera sa politico-diplomatică desfășurată pe parcursul a 20 de ani, consacrată servirii intereselor superioare ale țării, angajarea sa statornică în definirea, consolidarea și

* Alocuțiune rostită de prof. univ. dr. Adrian Năstase, președintele Fundației Europene Titulescu, la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu, organizată sub auspiciile Academiei Române, Ministerului Afacerilor Externe, Fundației Europene Titulescu, în Aula Academiei Române, 16 martie 2007.

apărarea marilor principii ale dreptului internațional, pledoaria și acțiunea sa pentru o nouă filosofie a păcii și pentru o nouă construcție a relațiilor internaționale, în care evoluțiile să dobândească un sens pozitiv, sub semnul Libertății, Justiției, Echității, Moralei și Progresului.

Când trupul său a căzut prematur pe meleaguri străine, la 17 martie 1941, sub loviturile nedrepte ale adversarilor din țară și din străinătate, cotropit de tristețea prăbușirii idealurilor în care a crezut și pe care le-a slujit și hrănit prin luptă și dăruire, când Nicolae Titulescu nu-și putea găsi somnul cel de veci în pământul țării, iar evocarea și omagierea sa în presă au fost sever cenzurate sau de-a dreptul interzise de oficialitățile regimului de dictatură militară, Academia Română nu a respectat consemnul, abordând doliu și elogiindu-l succesiv în cuvinte de înaltă simțire românească.

Peste timp, la Academia Română, la 15 martie 1991, în condițiile redobândirii libertății și ale instaurării unui regim democratic, lua ființă, sub autoritatea sa morală, Fundația Europeană Titulescu.

Atunci când membrii Fundației Europene Titulescu au semnat aici, la Academia Română, Actul constitutiv, ei au avut în vedere, înainte de toate, că personalitatea lui Nicolae Titulescu a reunit într-un mod aproape perfect elementele esențiale ce definesc poporul român și caracteristicile fundamentale ale spiritului european. Afirmam atunci, cu deplină îndreptățire, că „ne găsim în prezența unui simbol, între atâtea altele, ale apartenenței spiritualității românești la spiritualitatea europeană“ și că Fundația Europeană Titulescu este chemată să împlinească o datorie morală. Reabilitându-i memoria și stimulând interesul pentru personalitatea și opera sa, puse în serviciul țării sale, al păcii și unității Europei, Fundația Europeană Titulescu și-a propus de la început promovarea schimbului de idei și încurajarea dialogului european pe tema dreptului internațional, a relațiilor internaționale și, bineînțeles, pe tema problemelor politice, economice, social-umanitare de mare interes pentru destinul Europei.

La 15 ani de existență, avem satisfacția unei datorii asumate și parțial împlinite, Fundația Europeană Titulescu dovedindu-se un autentic laborator de cercetare, un spațiu generos al dialogului deschis și constructiv, o tribună profund democratică a unor idei necesare pentru construcția sau reconstrucția României, pentru destinul Europei.

Doamnelor și domnilor,

Îmbogățirea patrimoniului național cu peste zece mii de pagini inedite, provenind din spațiul european și extraeuropean, și editarea în acești ani unor volume dedicate operei politico-diplomatică a lui Nicolae Titulescu ne aduc, cu fiecare pagină câștigată, descifrată și tipărită, mai aproape de gândul și fapta omului politic, să intrăm în intimitatea procesului de

elaborare a marilor sale idei și proiecte, a pregătirii și lansării demersurilor sale de vocație europeană.

Vom identifica convergent în discursurile și actele sale deopotrivă gânditorul și omul de acțiune.

Opera sa politică dă strălucire celebrei butade a lui Ion I.C. Brătianu: „Țările mici nu-și pot permite luxul să aibă oameni de stat mediocri“. Sau poate s-a înșelat Brătianu?!

Mă opresc – relativ sumar – asupra câtorva dintre valențele filosofiei sale politice și ale întreprinderilor sale politico-diplomatice puse în slujba Europei Unite.

Profund cunoscător al istoriei țărilor continentului, Nicolae Titulescu a văzut Europa ca pe o entitate organică, definită prin dimensiunile sale congruente de ordin istorico-geografic, socio-economic, etnico-religios și cultural-umanitar.

A respins categoric și patetic împărțirea artificială a Europei, în Europa Occidentală și Europa Orientală, ierarhizarea valorică schematică sub raportul bagajului de civilizație, a importanței politico-diplomatice sau a potențialului creator.

Dintr-o asemenea perspectivă, Europa îi apărea ca fruct al unui trunchi civilizator comun, răspunzător pentru toate înfrângerile sale și beneficiar testamentar al tuturor aspirațiilor popoarelor sale.

De la înălțimea tuturor marilor tribune ale epocii sale, Nicolae Titulescu a relevat fulgurant și persuasiv acele contribuții care asigură Europei un loc proeminent în istoria universală, care definesc și fertilizează capacitatea de iradiere a culturii și civilizației continentului nostru.

Idealist prin aspirație și realist prin trăire și experiență, Nicolae Titulescu a fost unul dintre cei ce au atras atenția asupra marilor răspunderi ale Europei pentru evoluțiile la scară planetară.

Analist profund și rafinat, Nicolae Titulescu a formulat concluzii irefutabile privind pericolele și consecințele războiului, pe de o parte, valoarea și exigențele păcii, pe de altă parte. Cele două războaie mondiale din secolul trecut, pornite de pe continentul european, i-au confirmat în mod dramatic temerile, judecățile, semnalele de alarmă și apelurile la rațiune.

Pericolele relevate de involuțiile politico-militare din vremea sa, ascensiunea regimurilor de extrema dreaptă sau de extrema stângă, dezvoltarea forțelor agresive, proliferarea manifestărilor de forță, accentuarea pretențiilor revizioniste și revanșarde, multiplicarea expresiilor de terorism politic și a confruntărilor de ordin etnic și religios, l-au angajat într-un efort fără egal pentru trezirea la realitate.

„Pacea trebuie cucerită și nu proclamată!“ – spunea el.

Nicolae Titulescu nu a ezitat să reamintească marilor democrații occidentale că interesele lor nu se opresc la propriile granițe. El era pe deplin conștient de indivizibilitatea securității europene, precum și de faptul că niciun stat al continentului – oricât de îndepărtat geografic de o zonă de conflict potențial sau efectiv – nu se poate deroba de responsabilitățile ce-i revin în planul apărării acesteia.

Fie-mi permis să spun că vocea sa a rămas, din păcate, singulară, că a avut soarta Casandrei. Aud astăzi, cu precădere în spațiul românesc – și citesc cu surprindere și nemulțumire – afirmații ale unor analiști improvizați care reproșează acum lui Nicolae Titulescu că nu a împiedicat dezagregarea României, pierderile de la Est, de la Vest și de la Sud, izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial și consecințele dezastruoase ale acestuia. Absurditatea reproșurilor mă degreveză de căutarea unor contraargumente întru apărarea marelui dispărut într-o dreaptă judecată de istorie. Le dă replică acestor neaveniți un monstru sacru al publicisticii occidentale, Raymond Cartier, care afirma în urmă cu aproape 70 de ani: „El a fost cel mai strălucit și cel mai dinamic dintre toți cei care au vrut să construiască o Europă nouă, bazată pe egalitatea puterilor și pe respectul tratatelor. Când norii au suit la orizont, el a fost unul dintre primii care a înțeles și primul care a vrut să ridice un dig contra inundației care se anunța“.

Avem cu toții astăzi la dispoziție marile pledoarii pentru pace, securitate, cooperare și înțelepciune ținute în anii '20 și '30. Ne cuceresc și azi prin profunzimea analizei, prin cristalinitatea judecăților, prin curajul ideilor, prin frumusețea verbului.

Mai presus de toate acestea – în mod paradoxal – apar ca mesaje contemporane, ale unui om politic care își asumă întreaga responsabilitate a destinului european.

Doamnelor și domnilor,

Întreaga filosofie politică a lui Nicolae Titulescu este reflecția modului în care a conceput, susținut și apărat principiile legale și morale care trebuie să guverneze viețile popoarelor și relațiile dintre ele.

Modelul său umanist de organizare internațională – bazat pe ordine, stabilitate și eficiența domniei legii – reprezintă efortul unei conștiințe active, preocupată de găsirea unor metode practice pentru o angajare serioasă în respectarea acestor valori.

Într-un celebru discurs – *Ordinea în gândire* – pronunțat în urmă cu exact 70 de ani, la Universitatea „Komensky“, discurs la care mă întorc adesea pentru profunzimea și frumusețea lui, Nicolae Titulescu afirma: „Mai întâi de toate, lumea de astăzi trebuie să-și pună ordine în gândire“.

Putem afirma că am câștigat-o total și definitiv la capătul celor șapte decenii trecute, putem spune că experiențele tragice trăite de atunci încoace ne-au înțelepțit îndeustulător, putem spune că o stăpânim sau și mai grav că ne putem debarasa de ea, că putem găsi acesteia substitute din domeniile științei sau credințelor religioase?

Nu formulez simple întrebări retorice!

Stimați colegi,

Doamnelor și domnilor,

Nicolae Titulescu a înțeles că România nu poate fi în afara Europei, după cum Europa nu poate fi fără România.

Și-a fundamentat concepția pe luarea în considerare a unei multitudini de factori definatorii, mergând de la realitățile istorico-geografice, etno-demografice și social-economice până la cele de ordin spiritual și cultural.

Dintr-o asemenea perspectivă, Nicolae Titulescu a prefigurat României un program de politică externă europeană, atunci când afirma, în urmă cu 80 de ani: „În România este dominantă concordanța perfectă dintre interesele române și cele europene. Toate actele politice trecute și viitoare ale României se explică și se vor explica prin această trăsătură fundamentală. Precum cele mai multe dintre națiunile încercate de Războiul Mondial, România este înfometată de pace. Dar nu există pace fără ordine internațională și nu poate exista ordine fără o conștiință absolută a stabilității ei“.

Paranteza de 50 de ani în istoria României din secolul trecut a jugulat devenirea României, dar nu a ucis aspirația ei europeană.

„Ziditor de mari idealuri“, Nicolae Titulescu a continuat să creadă în destinul nostru european, chiar atunci când Europa a căzut sub barbaria agresivă a regimurilor totalitare.

Speranța lui a fost și speranța noastră, ne-a însoțit în așteptarea revenirii la libertate și democrație, la progres și prosperitate, în granițele firești ale Europei. Am traversat câteva decenii grele. Am fost confrunțați cu toate întrebările de după război. Am răspuns acestora mai bine sau mai puțin bine decât alții, dar avându-l pe Nicolae Titulescu alături, înțelepciunea lui, ideile sale, intrate într-un patrimoniu european de acțiune. Toate acestea ne-au permis în cele din urmă să găsim calea cea dreaptă.

Țin să vă împărtășesc astăzi și aici satisfacția pe care am încercat-o ca român de-a lungul anilor, în multe locuri din lume, în special în universitățile din Franța, și nu doar, la întâlnirile cu medii academice și universitare, care au evocat cu profund respect numele lui Nicolae Titulescu alături de cele ale lui Jean Monnet și Robert Schuman. Toți trei se regăsesc

în ideile, proiectele și demersurile care au prefigurat și fundamentat desenul Europei Unite de astăzi.

Doamnelor și domnilor,

Uniunea Europeană în care am intrat are ca obiective programatice „...promovarea păcii, a valorilor sale și a bunăstării popoarelor sale“, iar valorile pe care este fondată sunt cele ale „...demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și respectarea drepturilor omului, inclusiv ale persoanelor aparținând minorităților naționale. Aceste valori – se precizează în textele Tratatelor Uniunii Europene din care citez – sunt comune statelor membre, într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.“

Orice lectură a discursurilor și orice analiză a demersurilor titulesciene confirmă o similitudine cvasiperfectă de gândire între mesajul conaționalului nostru și obiectivele Uniunii Europene, care își au într-un fel rădăcina în filosofia politică a lui Nicolae Titulescu, în modalitățile sale de abordare a relațiilor intraeuropene, atunci când, la Geneva sau în capitalele continentului, încerca să construiască fundamentele păcii și securității europene.

Concepția lui Nicolae Titulescu privind apărarea și consolidarea păcii se fundamentează pe doi factori de importanță extremă: realizarea unei mentalități pacifice, pe de o parte, și organizarea legală a păcii, pe de altă parte.

Conaționalul nostru credea pe bună dreptate că realizarea unei mentalități pașnice era în măsură să asigure premisele și cadrul pentru abordarea și rezolvarea problemelor păcii, iar educația pentru pace să devină o forță acțională, capabilă să intervină în adoptarea deciziilor politice la scară națională și internațională.

Ideile și acțiunile sale în privința organizării păcii au conturat un sistem coerent, fundamentat pe o mare capacitate de pătrundere și înțelegere a sensului și conținutului dezvoltării social-istorice.

La baza eforturilor sale pentru organizarea păcii, Nicolae Titulescu pune necesitatea respectării principiilor de drept internațional, pledoariile sale indefectibile pentru supremația „forței dreptului“ și eradicarea „dreptului forței“. Nicolae Titulescu a rămas consecvent până la moarte principiilor de drept internațional, la a căror codificare și promovare a contribuit în mod substanțial. Pentru noi, această consecvență constituie un reper politic și moral de cea mai mare importanță. În 1990, la o reuniune a Consiliului de Securitate, atunci când România trebuia să se pronunțe în legătură cu atacul Irakului împotriva Kuwaitului, am invocat spusele lui

Nicolae Titulescu, în 1936, în condițiile agresiunii Italiei mussoliniene împotriva Etiopiei: „Pentru România, aplicarea sancțiunilor față de Italia a fost o experiență profund dureroasă. Prietenia pe care poporul român o nutrește față de poporul italian este de o asemenea natură, încât a trebuit să mobilizez întreaga tărie a ortodoxiei politice pe care o pretind pentru țara mea pentru a aplica Pactul fără șovăire. [...] Ca ministru al Afacerilor Străine, am urmat o linie dreaptă, însă aceasta a fost linia dreaptă a glonțului care trece prin inimă pentru a-și atinge ținta“.

În fiecare moment mai dificil din istorie, românii l-au avut în subconștient pe Nicolae Titulescu, au apelat la ideile și judecățile lui, bizuindu-se pe marea autoritate morală pe care a avut-o în Europa.

Constituirea Micii Înțelegeri și a Înțelegerii Balcanice, organizații de pace și de cooperare în Europa Centrală și de Sud-Est, bazate pe filosofia politică a lui Nicolae Titulescu, identifică pași semnificativi pe calea efortului interbelic de creare a unui sistem de securitate colectivă în Europa.

Ar fi nedrept să ignorăm faptul că analele politico-diplomatice din perioada interbelică îl găsesc pe Nicolae Titulescu prezent și activ la toate celelalte eforturi de construcție a păcii legale la scară planetară.

Doamnelor și domnilor,

Aceste idei și principii – căroră Nicolae Titulescu le-a fost precursor – au prins noi contururi după cel de-al Doilea Război Mondial, în primul rând în cadrul Națiunilor Unite, al organizațiilor regionale, dar și pe planul raporturilor bilaterale dintre state.

Politica externă și de securitate comună a Uniunii Europene la care România a devenit membră la 1 ianuarie 2007 are ca obiective:

- salvagardarea valorilor comune și a intereselor fundamentale ale statelor membre, independența și integritatea Uniunii, în conformitate cu principiile Cartei Națiunilor Unite;
- întărirea securității Uniunii sub toate formele;
- menținerea păcii și consolidarea securității internaționale, conform principiilor Cartei ONU, precum și ale principiilor Actului Final de la Helsinki și Cartei de la Paris (ale OSCE), inclusiv privind frontierele internaționale;
- promovarea cooperării internaționale;
- dezvoltarea și întărirea democrației și a statului de drept, ca și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Că Europa este mai stabilă ca oricând înainte, că statele ei acționează mai coerent și mai responsabil ca în trecut, că violența primei jumătăți a secolului al XX-lea a cedat locul unei perioade de pace și stabilitate fără precedent în istoria europeană sunt realități indiscutabile, după cum la fel de

adevărat este că persistă focare de tensiune și zone de conflict potențial, că se aud încă voci ale unor forțe și structuri ce profesează noi soiuri de revizionism – cel mai adesea sub forma autonomiilor unor zone sau regiuni în interiorul unor state a căror integritate este recunoscută pe plan internațional prin toate tratatele de pace și alte reglementări internaționale unanim acceptate – și, în fine, nu au fost eradicate intoleranțele etnice, religioase sau de alt fel.

Crearea Uniunii Europene a constituit factorul esențial al evoluției pozitive a continentului. Ea a transformat relațiile dintre statele europene membre, ca și relațiile dintre membrii comunității țărilor europene. Evident, aceste obiective și aspirații ale Uniunii Europene nu sunt pe deplin împlinite. Deși aflată încă la începutul apartenenței sale la Uniunea Europeană, România a simțit și apreciază acest nou spirit. De altfel, în această perioadă, extinderea progresivă a statului de drept și a democrației a transformat regimuri autoritare în democrații sigure, stabile și dinamice. Extinderile succesive ale Uniunii Europene au transformat în realitate proiectul unei Europe unite și pașnice. Spre binele său, România s-a alăturat și a devenit parte a acestui proces. Aderarea la Uniunea Europeană, ca și primirea în NATO cu trei ani în urmă, au constituit proiectul major al actualei generații, de conectare a țării noastre cu structurile majore politice, economice și militare euroatlantice.

Dacă ar fi trăit, Nicolae Titulescu ar fi procedat la fel ca noi, ar fi căutat obiective majore ale României în integrarea europeană și în integrarea euroatlantică. Și poate ar fi făcut-o mai bine decât noi, ar fi procedat mai bine, mai înțelept, ar fi găsit și alte soluții, ar fi găsit și alte ritmuri.

Ar fi suficient pentru omagiul pe care cu toți trebuie să i-l aducem la a 125-a aniversare a nașterii sale.

Atunci când căutăm soluții problemelor noastre de politică externă, ne raportăm și la ceea ce a gândit și făcut Nicolae Titulescu și nu singur, în definitiv – împreună cu colegii săi din Ministerul Afacerilor Străine, cu clasa politică, așa cum era ea atunci în România interbelică, într-o lume care se schimba, care ascundea foarte multe tensiuni, ce au dus în final la al Doilea Război Mondial.

Puțini sunt oamenii politici și diplomații care au înțeles, asemenea lui Nicolae Titulescu, în urmă cu mai mult de o jumătate de secol, importanța rezolvării problemelor economice pentru destinul păcii europene și internaționale. Afirmând că lipsa de materii prime și de debușuri economice, de credite, comerțul îngrădit de bariere economice de tot felul, determină neîncredere, teamă, nemulțumire, blochează canalele de comunicare, slăbesc bazele înțelegerii și ale colaborării, generând în ultimă

instanță tensiuni și conflicte. În mod logic, Nicolae Titulescu a pledat pentru necesitatea de a se adopta în toate aceste chestiuni măsuri concrete și coerente ca fruct al unei colaborări vaste și reciproc profitabile între toate statele, ceea ce ne permite să-l considerăm de astă dată drept un precursor al unei noi ordini economice mondiale.

Toate aceste teme se regăsesc astăzi pe agenda Uniunii Europene, atât în ceea ce privește realitățile din interiorul Uniunii, cât și relațiile cu statele din afara acesteia. Menționez numai faptul că Uniunea Europeană este principalul furnizor de asistență tehnică și financiară din lume în lupta împotriva sărăciei, a foametei, a subdezvoltării.

Lui Nicolae Titulescu, în calitatea de ministru al Afacerilor Străine, i-a revenit sarcina de a duce România în Europa și de a aduce Europa acasă, în România. Considera această misiune deopotrivă delicată și dificilă, deoarece „ca ministru de Externe urmează să ții seamă – grea sarcină – de două opinii publice: cea de acasă și cea de peste graniță“ și „greu e, oricât te străduiești, să transporti acasă o atmosferă internațională! Și misiunea mea e să fiu cărașul în ambele sensuri!“ Dau aceste citate pentru că ele ne arată, într-un fel, nu neapărat perenitatea, ci similitudinea unor abordări, a unor dezbateri. Adeseori, avem impresia că suntem originali în ceea ce facem, în ceea ce spunem, în ceea ce simțim, dar, practic, această lectură a lui Nicolae Titulescu ne arată că, până la urmă, există un anumit tip de ciclicitate în viața politică românească, un anumit patern de acțiune și, mai ales, de atitudine.

Dacă vom continua să facem paralele, putem găsi în opera lui Titulescu interesul său pentru regionalism, care este acum atât de mult promovat de către Uniunea Europeană. Este clar că nu se poate separa o țară de zona în care se află. Este important să fie creată o ambianță regională pașnică. Problemele Balcanilor, ale Europei de Sud-Est sunt legate esențial de o solidaritate regională care a funcționat, într-un anumit fel, înainte de război și care, și în prezent, își are importanța și semnificația ei.

Intrarea României în NATO și aderarea la Uniunea Europeană au consolidat credibilitatea României pe plan extern ca partener în construcția Europei Unite și la întărirea solidarității transatlantice. Fundamentul politicii noastre externe de astăzi trebuie să fie integrarea completă în structurile Uniunii Europene și consolidarea puternică a parteneriatului strategic cu SUA.

Începutul secolului al XXI-lea a însemnat pentru România întoarcerea sa definitivă în sânul adevăratei sale familii, fiind astfel revitalizată și dinamizată energia națională necesară accelerării reformelor indispensabile

trecerii țării noastre de la aderarea la integrarea europeană și euroatlantică efectivă.

Largul sprijin pe care conașionalii noștri l-au acordat în permanență obiectivului de aderare la Uniunea Europeană exprimă și dorința de a marca ireversibilitatea reformelor politice și economice, integrarea țării noastre într-un sistem economic ordonat, care funcționează și care este capabil să facă față globalizării, accesului la cunoștințe avansate.

Eforturile noastre de reforme interne au fost simultane cu negocierile de aderare la Uniunea Europeană ce se află astăzi în plin proces de transformare instituțională și identitară.

Având un nou statut, acela de membru cu drepturi depline, România va fi acum chemată să participe, alături de celelalte state membre, la procesul de reformă a Uniunii, în principal la eforturile pentru revitalizarea Tratatului Constituțional. Este de dorit, deopotrivă, ca vocea României și interesele sale să fie auzite, prezentate și susținute în toate structurile Uniunii. Indiscutabil, o asemenea exigență reclamă o prezență a europarlamentarilor români la nivelul necesităților naționale și la al așteptărilor comunitare.

Cred că este obligația noastră comună să întărim reperele identității europene, contribuind la diminuarea deficitului democratic și la construirea unei autentice „Europe a cetățeanului“.

După părerea mea, viziunea europeană a acțiunii politice comune ar trebui să se bazeze pe patru concepte: eficiență, coerență, solidaritate și legitimitate. Adică: eficiența instituțiilor, coerența acțiunilor și a competențelor sale și solidaritatea în elaborarea și transpunerea în practică a politicilor în favoarea cetățeanului și, în sfârșit, legitimitatea democratică, bazată pe concordanța între politicile naționale și reglementările europene în favoarea cetățenilor.

Europa Unită are atuurile pentru a obține și a-și îndeplini rolul său de actor de prim-plan într-o lume globalizată.

Ceea ce înțelegem noi prin „Europa Unită“ este mai mult decât o simplă adunare a contribuțiilor individuale ale fiecărui stat. Eu cred în construirea unei Europe Unite, nu doar mai mare, ci, mai ales, mai bună. Este, mai ales, „Europa voințelor noastre“, voințe comune atât de bine definite de Pascal Lamy într-una dintre lucrările sale.

A fi cetățean al Europei Unite înseamnă o identitate întărită și evitarea anonimatului național, etnic, cultural sau religios.

Cred că armonia națională a României poate fi confirmarea cea mai prețioasă a meritelor coeziunii prin diversitate către care Europa Unită tinde

să se orienteze: coeziune socială, coeziune culturală, coeziune de interese, coeziune competitivă.

Acestea sunt emblemele noii paradigme europene pe care România le poate asuma: armonie, competitivitate, atracția modelului de societate unită și diversificată.

Doamnelor și domnilor,

România, prin datele sale demografice, prin potențialul său economic și uman – care o plasează pe poziția a 7-a în rândurile statelor membre ale Uniunii –, ca și prin calitatea sa culturală europeană recunoscută, poate fi un membru care dă un plus substanță edificării noii construcții europene. Noi avem un puternic potențial de creativitate, de competențe, modelate de valorile europene cele mai profunde. Avem un sistem democratic, fără îndoială, perfectibil, dar deja robust, care cred că este capabil să susțină reformele pe plan intern și să-și asume răspunderi pe plan extern, în ciuda unor dereglaje care apar din timp în timp. Pentru România, contribuția potențialului nostru intelectual, cultural și uman la soliditatea Europei unite presupune accesul și contribuția cetățenilor români la spațiul, cultura, sistemul educațional și oportunităților pieții Europei largite.

Sunt profund convins că cea mai mare realizare din cei peste 17 ani de postcomunism în România este noul militantism democratic al generației tinere ce are la bază înțelegerea și punerea în aplicare a curajului și pasiunii lor. Investiția în capitalul de educație, în creativitatea din domeniile de vârf ale comunicației și stimularea continuă a spiritului democratic reprezintă investiții care cred că trebuie să le cultivăm neîncetat.

Cred cu tărie că modul cel mai sigur spre asigurarea deplină a stabilității și securității în Europa este promovarea incluziunii și nu a diviziunii, a respectului pentru solidaritatea europeană și euroatlantică. Găsind soluții comune la probleme comune, vom avea întotdeauna înțelepciunea să alegem un drum potrivit pentru acțiune. Și România trebuie – după părerea mea – să joace un rol important pe acest plan.

Au rămas celebre cuvintele spuse de Nicolae Titulescu în privința liniilor de demarcație și a granițelor: „Nu prin deplasarea frontierei câțiva kilometri către Est sau Vest se servește mai bine pacea. Ceea ce trebuie făcut pentru a asigura pacea este ca popoarele, cu toată sinceritatea și fără gânduri ascunse, să lucreze la spiritualizarea frontierei prin acorduri de tot felul“.

Pline de înțelesuri, cuvintele marelui nostru european și contemporan prefigurau o nouă lume, punând capăt renunțării la orice manifestări de autarhie, izolaționism, exclusivism, presupunând libera circulație a

bunurilor, valorilor și oamenilor, o cooperare între egali, în condițiile păstrării și respectării drepturilor inalienabile ale fiecăruia.

Ei bine, astfel de „acorduri de tot felul“ care să conducă la spiritualizarea frontierelor fac parte astăzi din ceea ce se cheamă „aquis“ comunitar, constituind un drept câștigat pentru cetățeanul român, devenit cetățean european, odată cu intrarea în vigoare, la 1 ianuarie 2007, a Tratatului de aderare a țării noastre la Uniunea Europeană. Ce altceva decât „spiritualizarea frontierelor“ reprezintă texte ale tratatelor Uniunii Europene la care România este parte și care prevăd:

- Uniunea oferă cetățenilor săi un spațiu de libertate, de securitate și de justiție fără frontiere interioare.
- Uniunea permite coeziunea economică, socială și teritorială, precum și solidaritatea între statele membre.
- Uniunea respectă bogăția și diversitatea sa culturală și lingvistică și veghează la salvagardarea și dezvoltarea patrimoniului cultural european.
- Uniunea Europeană asigură libertatea de circulație a persoanelor – cetățeni europeni –, fără vize și fără pașapoarte (cu documentele naționale de identitate).

În esență, însă, sensul profund al conceptului lui Nicolae Titulescu privind „spiritualizarea frontierelor“ – cu menținerea și apărarea frontierelor naționale – poate fi considerat ca pus în aplicare în Uniunea Europeană, de el beneficiind și cetățenii români, dincolo de restricții temporare și limitate privind libera circulație a forței de muncă. Un vis realizat, nu numai al lui Nicolae Titulescu, dar și al fiecărui locuitor al României!

Doamnelor și domnilor,

Vizionarul Nicolae Titulescu a dăruit Europei anilor '20 și '30 ai secolului trecut idei și proiecte generoase, pe care gândirea și acțiunea continentului le înscriu în patrimoniul de aspirații perene și în istoria faptelor de construcție europeană, care au susținut și jalonat drumul de la aspirație la realitate.

România europeană n-ar fi existat fără Nicolae Titulescu, fără dăruirea altor mari înaintași, care s-au devotat aceleiași cauze.

În acest moment, cu adevărat istoric, al intrării României în Uniunea Europeană, privim spre viitor cu mai multă încredere ca oricând înainte, dar ne gândim cu gravitate și răspundere și la ceea ce s-a întâmplat în trecut, pentru a învăța din greșeli, pentru a ne însuși ceea ce ne-au lăsat moștenire marii noștri înaintași, valori indispensabile efortului nostru de construcție europeană. Argumentelor noastre politice le adăugăm argumentele noastre

de autoritate morală și pe cei care, într-un fel, ne justifică în prezent, venind din trecut.

La 125 de ani de la nașterea sa, înțelegem nu numai să-i aducem un pios și binemeritat omagiu, ci să ne și întoarcem, din nou și din nou, la el, ca la un model, ca la o sursă de inspirație.

Titulescu ne-a lăsat o vibrantă moștenire atunci când scria: „Cei ce mor pentru o idee sunt eroi al căror testament este un singur cuvânt: continuați!“ Suntem executori testamentari ai acestui testament politic.

Aniversarea de astăzi, desfășurată sub autoritatea intelectuală și morală a Academiei Române, are loc într-un moment, politic, psihologic și moral de mare semnificație, acela al preluării de către o nouă generație a ștafetei ideilor pertinente ale înaintașilor și al asumării responsabile a angajamentului european al celor de ieri și de azi pentru a asigura o perspectivă certă aspirațiilor și demersurilor națiunii române.

Uniunea Europeană – pentru care Nicolae Titulescu, vizionarul și precursorul ei, a acționat cu statornicie și dăruire – reprezintă pentru națiunea română împlinirea dorită și așteptată.

În spațiul său generos și sigur, al libertății, justiției și democrației, poporul român are perspectiva reală de a dobândi orizontul și prosperitatea țărilor avansate, pe care contemporanii noștri le nutresc și la care au aspirat atâtea generații de înaintași, care au avut în intelectualii țării făclii ale conștiinței europene a națiunii române.

Tuturor acestor directori de conștiință responsabilă, românească și europeană, le evocăm cu emoție și recunoștință numele.

Vă mulțumesc pentru atenție.